
Η σύζυγος και η φεμινίστρια

Της Ζώγιας Χρονάκη Πανεπιστημιακού, μέλους της ομάδας γυναικείων σπουδών στο Α.Π. Θεσσαλονίκης

Αναδημοσιεύουμε από την Ελευθεροτυπία το άρθρο της κ. Ζώγιας Χρονάκη, γιατί νομίζουμε ότι εκφράζει τις περισσότερες φεμινίστριες πάνω σ' έναν επίκουρο προβληματισμό.

Μέσα σ' όλα τα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν αυτό τον τόπο, εμφανίστηκε τους τελευταίους μήνες και απασχόλησε τον Τύπο και την κοινή γνώμη και ένα νέο. Η προσωπική-ερωτική ζωή του Πρωθυπουργού, που όμως δεν περιορίστηκε στο προσωπικό επίπεδο, αλλά πήρε και πολιτικές διαστάσεις.

Μάλιστα λέχτηκε ότι και ο τελευταίος ανασχηματισμός της κυβέρνησης δεν ήταν άμοιρος και έξω από την επίδραση αυτού του γεγονότος.

Γράφτηκαν πολλά για όλη την ιστορία. Ανάμεσά τους και άθλια δημοσιεύματα και εικόνες, σαν αποτέλεσμα μιας αντίστοιχης συμπεριφοράς.

Δεν θα σταθούμε σ' αυτά.

Τώρα που πέρασε κάποιος χρόνος θα θέλαμε να δούμε κάποιες άλλες πλευρές του όλου θέματος.

Εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι η στάση της κυρίας Μαργαρίτας, συζύγου Α. Παπανδρέου και προέδρου της ΕΓΕ που αυτοαποκαλείται «φεμινιστική-σοσιαλιστική οργάνωση γυναικών».

Η Μ.Α.Π. κράτησε μια αξιοπρεπή στάση κατά κοινή ομολογία. Τις λίγες φορές που μίλησε, με πολλή προσοχή δήλωσε ότι «αυτά συμβαίνουν στα αντρώγυνα», «πιστεύω ότι θα γυρίσει πίσω στο σπίτι» και έμεινε περιμένοντας την επιστροφή. Μια συμπεριφορά που εκτιμήθηκε από τις πιο πολλές γυναίκες, σχεδόν το σύνολο, την έκανε συμπαθή και ένιωσαν συμπάσχουσες.

Αλλά εδώ μπαίνουν διάφορα ερωτηματικά που τα γεννάει η άλλη ιδιότητα της κ. Μ.Α.Π., αυτή της δηλωμένης και δραστήριας φεμινίστριας, της προέδρου της ΕΓΕ που, όπως η ίδια δηλώνει, αγωνίζεται για την απελευθέρωση των γυναικών και το ξεπέρασμα των συντηρητικών και καταπιεστικών συνθηκών της ζωής του γυναικείου φύλου.

Το φεμινιστικό κίνημα, πέρα από την κριτική που έκανε στην παραδοσιακή οικογένεια, στις απαξίες στις οποίες στηρίζεται και στα στερεότυπα του ανδρικού και γυναικείου ρόλου που αναπαράγει, μίλησε για την ανάγκη της ανατροπής ή μετεξέλιξης του ίδιου του θεσμού. Για την ανάγκη των γυναικών να ζουν σαν άτομα ισότιμα,

αυτόνομα, αξιοπρεπή και με αυτοσεβασμό. Μίλησε για τις ουσιαστικές σχέσεις των δύο φύλων, το σεβασμό και τη μεταξύ τους εκτίμηση.

Και όταν η σχέση αυτή για διάφορους λόγους πάψει να υπάρχει ουσιαστικά, πολύ περισσότερο όταν ο άντρας προσβάλλει και ταπεινώνει με κάθε τρόπο τη γυναίκα, αυτή νά 'χει το θάρρος να τη διαλύει και να προχωράει στη ζωή μόνη της.

Μέχρι σήμερα, αλλά και σήμερα ακόμη, οι πιο πολλές γυναίκες ζουν το γάμο τους συμβατικά υποχρεωμένες να αποδέχονται συμπεριφορές και καταστάσεις που τις προσβάλλουν, τις ταπεινώνουν και τις εξουθενώνουν.

Οι πιο κοινές δικαιολογίες είναι «Τί θα γίνει με τα παιδιά», «Τί θα πει ο κόσμος», «Πώς θα ζήσω μόνη».

Μια κακή αίσθηση καθήκοντος, υπομονής, παθητικότητας και αποδοχής κάθε αντρικής συμπεριφοράς κυριαρχούν στη ζωή των γυναικών και τις οδηγούν σε μια αναξιοπρεπή και ανασφαλής ζωή.

Αυτό είναι το πιο ευαίσθητο σημείο αλλά και το πιο δύσκολο να ξεπεραστεί. Αυτό κρατάει τις γυναίκες δέσμιες αντιλήψεων παρωχημένων, συντηρητικών και καταπιεστικών.

Εδώ όμως είναι και η μεγάλη ευθύνη των γυναικών που πιστεύουν στο φεμινισμό και στην ανάγκη της απελευθέρωσης του γυναικείου φύλου, να αντιτάξουν μια άλλη λογική, μια άλλη πρόταση ζωής και συμπεριφοράς. Κι αυτό δεν γίνεται μόνο με λόγια.

Οι πράξεις μας μας χαρακτηρίζουν και η ανακολουθία σ' αυτά που λέμε και σ' αυτά που κάνουμε μειώνει την αξιοπιστία μας, τη συνέπειά μας, αλλά και τη δυνατότητα να πείσουμε τις άλλες γυναίκες.

Έχω πλήρη επίγνωση ότι μια τέτοια στάση ζωής απαιτεί μεγάλο κουράγιο.

Ναι, η κάθε μια μας έχει τα βιώματά της, τις αδυναμίες, τις προσωπικές δυσκολίες, τις αναστολές της, όταν πρόκειται να περάσει από τη θεωρία στην πράξη. Μα η αφηρημένη θεωρία μένει κενός λόγος όταν δεν μετατρέπεται σε συγκεκριμένη πράξη.

Ποιές θά 'ναι οι γυναίκες που θα βρουν τη δύναμη να αλλάξουν τη ζωή τους, αν

όχι αυτές που πιστεύουν και διακηρύσσουν την αναγκαιότητα αυτής της αλλαγής; Και που επιπλέον έχουν όλες τις αντικειμενικές προϋποθέσεις και δυνατότητες να το κάνουν.

Η κ. Μ.Α.Π. λοιπόν μπορεί να κράτησε μια αξιοπρεπή στάση στις οικογενειακές της δυσκολίες, αλλά υπήρξε ασυνεπής και ανακόλουθη σ' αυτά που κατά καιρούς διακήρυξε και για τα οποία λέει ότι αγωνίζεται.

Η κ. Μ.Α.Π. δεν είναι η περίπτωση της γυναίκας — όσο μας έχει δείξει μέχρι σήμερα — που μένει στο σπίτι και περιμένει την επιστροφή του συζύγου από τις ερωτικές του περιπέτειες. Αφού μάλιστα την έχει εκθέσει δημόσια και προσβάλει με διάφορους τρόπους.

Είναι φανερό ότι δεν είναι τα παιδιά, η κοινή γνώμη, τα οικονομικά προβλήματα, η μοναξιά και η ανασφάλεια που την οδηγούν στην παθητική αναμονή της επιστροφής.

Είναι αστείο και να το σκεφτόμαστε.

Άλλωστε η αναμονή της δεν υπήρξε καθόλου παθητική. Οι ενέργειές της στο ίδιο διάστημα έδειξαν ότι είναι δυνατή και ξέρει να διεκδικεί αυτό που θέλει. Κι αυτό που θέλει δεν είναι ένας μετανιωμένος σύζυγος, αλλά το τμήμα της εξουσίας που ήδη κατέχει, η δυνατότητα να υπάρχει μέσα σ' αυτήν και να την χρησιμοποιεί. Αυτό της αμφισβητήθηκε και έγινε προσπάθεια να της αφαιρεθεί από το σύζυγό της, αυτή την εξουσία κινδύνεψε να χάσει και αυτήν διεκδίκησε με κάθε τρόπο.

Το ταξίδι στη Χίο, οι περιουσίες στις επαρχιακές πόλεις, το κατέβασμα στους δρόμους της Αθήνας χρησιμοποιήθηκαν για να αποδείξουν τη δύναμή της, την ικανότητά της αλλά και την επιδίωξη νά 'ναι παρούσα, να μετέχει στο παιχνίδι της εξουσίας, όπως αυτό έχει ρυθμιστεί και λειτουργεί.

Οι αντρικοί όροι και κανόνες υιοθετήθηκαν για άλλη μια φορά — αν και ποτέ δεν αμφισβητήθηκαν. Τέθηκαν σε εφαρμογή και απέδωσαν το ποθητό αποτέλεσμα.

Το μήνυμα υπήρξε σαφές: «Είμαι εδώ, έχω δύναμη, μπορώ να επηρεάσω θετικά ή

αρνητικά τις καταστάσεις και ιδίως τις γυναίκες ψηφοφόρους». Κι όλα αυτά σε μια περίοδο που τα προβλήματα, τα σκάνδαλα έχουν συσσωρευτεί και το κύρος της κυβέρνησης είναι μειωμένο.

Έγινε λοιπόν φανερό ότι και τα δύο μέλη της «Οικογένειας» — Άντρας και Γυναίκα — έχουν εξίσου να χάσουν — αν χωρίσουν — ή να κερδίσουν — αν είναι μαζί — έστω και με τον πιο συμβατικό τρόπο και μόνο για την προς τα έξω εικόνα. Κι όλα αυτά βέβαια στο επίπεδο της εξουσίας μόνο και πουθενά αλλού.

Κάθε αναφορά σε αισθήματα, ενωμένη και αγαπημένη οικογένεια, μετανοιωμένες επιστροφές και ανοιχτές αγκαλιές, είναι για λαϊκή κατανάλωση, θέμα για σινε-ρομάντζο ή δακρύβρεχτο μελό με happy-end.

Η συνέπεια στις αρχές και τις διακηρύξεις του φεμινιστικού κινήματος ήταν ένας δρόμος που οδήγησε την κ. Μ.Α.Π. έξω από το πολιτικό προσκήνιο και την πολιτική της κορυφής. Έξω από τη δυνατότητα παρέμβασης στην πολιτική ζωή, επιρροής σε πρόσωπα και καταστάσεις: Γι' αυτό και δεν τον επέλεξε.

Η κ. Μαργαρίτα, όχι πια σαν σύζυγος Α. Παπανδρέου, αλλά σαν... (αλήθεια ποιό είναι το δικό της επίθετο και όχι του ανδρός της;), θα ήταν απλά και μόνο — και αυτό όχι σίγουρα — η πρόεδρος της ΕΓΕ. Αλλά η ΕΓΕ υπάρχει γιατί υπάρχει το ΠΑΣΟΚ,

και η πρόεδρος της γιατί είναι η σύζυγος του Πρωθυπουργού. Δεν αμφισβητούμε ότι σαν άτομο έχει ικανότητες και προσόντα. Δεν είναι όμως αυτά που της εξασφαλίζουν τη δύναμη, τη διεθνή παρουσία και της δημιουργούν τις προϋποθέσεις να έχει επαφές με ηγέτες κρατών και άλλες προσωπικότητες, να συμμετέχει και να παρεμβαίνει στη διεθνή πολιτική σκηνή.

Από την άλλη πλευρά είναι κοινός τόπος ότι τα πολιτικά κόμματα είναι αυτά που κυριαρχούν στην πολιτική ζωή αυτού του τόπου. Τα κάθε είδους κοινωνικά κινήματα, και το γυναικείο ανάμεσα σ' αυτά — ΔΥΣΤΥΧΩΣ — αντιμετωπίζονται σαν περιθωριακές ομάδες με ελάχιστες στην καλύτερη περίπτωση, δυνατότητες παρέμβασης και αναγνώρισης του πολιτικού τους ρόλου.

Οι γυναίκες αναγνωρίζονται σαν πολιτικά υποκείμενα μόνο όταν έχουν αποδεχτεί, λειτουργούν και δρουν με τους αντρικούς όρους στο χώρο της κεντρικής εξουσίας.

Η πρόκληση του νά 'ναι στ' αλήθεια η κ. Μ.Α.Π. «απλός πολίτης» αλλά συνεπής φεμινίστρια με πίστη στη δυναμική και τις αξίες του γυναικείου κινήματος και μόνο, δεν στάθηκε ικανή να την οδηγήσει σε άλλες επιλογές.

Η εξουσία, λέγεται, είναι γλυκιά και όποιος την κατέχει δεν θέλει να τη χάσει.

Ξέρουμε όμως καλά για ποιά εξουσία μιλάμε και τι είδους υποχωρήσεις από αρχές απαιτεί από όσους και όσες την ασκούν, αν έχουν πιστέψει βέβαια ποτέ σ' αυτές τις αρχές.

Η κ. Μ.Α.Π. μπροστά στον κίνδυνο να τη χάσει δεν δίστασε ούτε στιγμή να παίξει ξανά το παιχνίδι της και να την κρατήσει.

Από 'κεί και πέρα όλα τα μέσα μπορούν να χρησιμοποιηθούν.

Έτσι φτάσαμε στο σημείο να δούμε στον καθημερινό Τύπο, σε πρωτοσέλιδες έγχρωμες φωτογραφίες, την ξανά «ευτυχισμένη, ενωμένη οικογένεια» — πατέρας, μάνα, παιδιά, γαμπροί, εγγόνια — να φιγουράρουν χαμογελαστοί, τόσο στο μνημόσυνο του παππού, όσο και στη γιορτή στην Πάτρα.

Τέλος καλό, όλα καλά!

Η κακή γυναίκα — μόνη υπεύθυνη — που πήγε να μας χωρίσει, έφυγε από τη μέση. Όλοι ξαναγύρισαν στη θέση τους και η οικογένεια σώθηκε.

Αλλά κυρίως σώθηκε η παραμονή στην εξουσία και του ενός και της άλλης.

Ποιός θυμάται το τι λέχθηκε κατά καιρούς, ποιός πιστεύει στη συνέπεια...

Στις μέρες μας όλα αυτά, για κάποιους και κάποιες, έχουν τελειώσει.

Δυστυχώς όμως για μας, μας κυβερνούν.